

Studijní programy Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity

JAN NOVOTNÝ, MICHAL CHARVÁT, ZDENĚK JOSEFÍK

Historické kořeny Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity vycházejí z hlubokých tradic sportovně-tělovýchovného vzdělávání v městě Brně, jehož nositelem byla vždy Masarykova univerzita. Počátky tohoto snažení sahají až do roku 1922, kdy byl zřízen Kurz pro vzdělávání profesorů tělesné výchovy na středních školách. Pokračovatelem těchto významných tradic na Masarykově univerzitě byl Ústav tělesné kultury Pedagogické fakulty MU, přejmenovaný na katedru tělesné kultury. Tato katedra se svou historií vymykala svým personálním obsazením, významem, rozsahem činností a vědecko-výzkumnou základnou z rámce všech pedagogických fakult České republiky. Katedra tělesné kultury byla jedním ze tří pracovišť v ČR akreditovaných pro vědní obor kinantropologie, vedle Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze a Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci.

Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity byl rozhodnutím Komise pro akreditaci pedagogických fakult, ze dne 17. 1. 2000, akreditován studijní obor tělesná výchova pro učitelství 2. stupně ZŠ a učitelství pro střední školy na dobu šesti let. Rozhodnutím MŠMT podle § 82 a § 105 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, bylo opětovně uděleno oprávnění konat habilitační řízení v oboru kinantropologie s účinností do 12. května 2004 a současně bylo akreditováno doktorské studium kinantropologie. Protože katedra tělesné kultury PdF MU, jako akreditované pracoviště pro vědní obor kinantropologie, tvořila vědecký a pedagogický základ Fakulty sportovních studií, je možno konstatovat, že vznikem nové fakulty byl dotován odpovídajícím vědeckým i pedagogickým potenciálem. Vznik Fakulty sportovních studií MU v Brně k 1. lednu 2002 byly vytvořeny podmínky pro další rozvoj vědního oboru a sportovní edukace v samotném Brně i v přilehlém regionu jižní Moravy.

Při volbě pojmenování nové fakulty jsme respektovali platný zákon o vysokých školách a současný stav vědeckého poznání v oboru.

Název našeho vědního oboru – kinantropologie (věda zkoumající pohyb člověka z různých pohledů) velice dobře vystihuje naše výzkumné zaměření, zatím však je málo známý a dosud ne zcela přijatý veřejností.

Výraz sport, vycházející z charty MOV, v českém jazyku zdomácněl a označuje společenský jev s globálním rozsahem a organizací, který se intenzivním působením na organismus a osobnost člověka stal profesní

seberealizací, zábavou širokých vrstev občanů, zdravotně-preventivní aktivitou, vyučovacím předmětem na školách všech stupňů, ale i objektem studia a vědeckého bádání. Sport proniká k člověku a člověk s plnou silou své druhové nadřazenosti vyjádřené věděním, proniká ke sportu který se stal pro mnohé životní nutností a součástí jejich zdravého způsobu života.

Nově vznikající fakulta zamýšlí sport a jeho nejširší souvislosti studovat a získané poznatky následně transformovat široké veřejnosti.

Posláním Fakulty sportovních studií MU je:

- ve veškerých edukačních procesech propagovat atributy zdravého způsobu života jako nutné součásti moderního životního stylu,
- vzdělávat učitele tělesné výchovy (sportovní výchovy) pro potřeby škol všech stupňů,
- vychovávat vědecké pracovníky kinantropologie,
- zajišťovat postgraduální doktorské studium ve vědním oboru kinantropologie
- uskutečňovat habilitační řízení ve vědním oboru kinantropologie
- vzdělávat odborníky pro potřeby sportu včetně udělování licencí ve vybraných sportovních odvětvích,
- aplikovat a rozvíjet poznatky tělovýchovného lékařství pro potřeby sportu a sportovní výchovy,
- naplňovat a předávat nejnovější poznatky z oblasti regenerace a výživy ve sportu i v běžném životě,
- připravovat kvalifikované odborníky pro edukační aktivity v sociální a volnočasové oblasti,
- věnovat pozornost speciálním edukačním procesům nutným pro profesionální činnost bezpečnostních složek,
- veškerý vzdělávací proces realizovat dvoustupňově s důrazem na prostupnost bakalářského a magisterského studia na různých vysokých školách stejného typu,
- pokračovat v dlouhodobém sociálním projektu integrace handicapované mládeže s běžnou populací a postupně vytvářet podmínky pro akreditování bakalářského a navazujícího magisterského studia aplikované tělesné výchovy a sportu pro handicapovanou mládež.

Profily absolventů jednotlivých studijních oborů je nutno podřizovat potřebám teorie i praxe současné doby a naplňovat v nich cíle studijního programu Tělesná výchova a sport. Ve všech studijních oborech se bude uplatňovat možnost svobodného rozhodování studenta (podle studijních výsledků, osobní situace a životních plánů) ukončit studium ve smyslu dvoustupňového modelu studia a získané vzdělání zhodnotit v praxi.

V průběhu prvního roku existence fakulty jí byly Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy uděleny akreditace pro řadu bakalářských a magisterských studijních programů a pro postgraduální doktorské studium.

Bakalářské studijní programy

Animátor pohybových aktivit

– tříleté dvouoborové studium prezenční

Cíle studijního oboru

Posláním tříletého bakalářského studia Animátor pohybových aktivit je připravit kvalifikované, vysokoškolsky vzdělané odborníky pro sportovní edukaci běžné populace všech věkových kategorií v jejich volnočasových pohybových aktivitách.

Studijní obor je koncipován jako tříleté dvouoborové bakalářské studium tělesné výchovy a sportu, které se studuje s některým dalším učitelským studijním oborem (matematika, fyzika, chemie, biologie, zeměpis, technická výchova, speciální pedagogika, občanská výchova, francouzský jazyk, ruský jazyk, anglický jazyk, německý jazyk, atd.) formou mezifakultního studia na Pedagogické, Filozofické nebo Přírodovědecké fakultě MU. Druhý zvolený studijní obor se studuje ve dvou alternativách, a to pro 2. stupeň – základní školy nebo 3. stupeň – střední školy.

Profil absolventa studijního oboru

Tříleté bakalářské studium je prvním stupněm magisterského dvouoborového studia tělesné výchovy a sportu. Studující tříletého bakalářského studia Animátor pohybových aktivit získají praktickou a didaktickou orientaci v problematice organizování pohybových aktivit, osvěty v oblasti optimalizace životního stylu a problematice základů sportovní přípravy spolu se základy společensko-vědních a lékařsko-biologických disciplín. Absolventi uvedeného studia jsou způsobilí tvořivě a samostatně pracovat ve školních klubech, školních družinách, domovech mládeže, jako organizační pracovníci v občanských sdruženích, fitcentrech, soukromých sportovních klubech a v dalších specializovaných zařízeních realizujících organizované pohybové aktivity.

Tělesná výchova a sport

– tříleté jednooborové studium prezenční a kombinované

Cíle studijního oboru

Posláním tříletého bakalářského studia tělesné výchovy a sportu, a to jak prezenčního, tak kombinovaného studia, je připravit kvalifikované, vysokoškolsky vzdělané odborníky pro sportovní edukaci talentovaných jedinců všech věkových kategorií ve vybraných sportovních odvětvích, ale i pro sportovní výchovu běžné populace v jejich volnočasových pohybových aktivitách.

Profil absolventa studijního oboru

Studijní obor tělesná výchova a sport je koncipován jako tříleté jednooborové bakalářské studium v prezenční i kombinované formě, jehož absolventi získají během studia znalosti z teoretických disciplín (antropomotorika, biomechanika, psychologie, lékařsko-biologické vědy, ekonomie, marketing a management, právo, teorie sportovního tréninku, trenérsko-metodická praxe a organizace a řízení tréninkového procesu. Současně získají praktickou a didaktickou orientaci v problematice organizování pohybových aktivit jako součásti volnočasových aktivit běžné populace. Absolventi studia budou způsobilí tvořivě a samostatně pracovat jako trenéři vybraných sportů s nejvyšší možnou kvalifikací, nebo odborníci v oblasti volnočasových aktivit. Uplatnění najdou ve sportovních klubech a ostatních sportovně vzdělávacích institucích orientovaných na individuální nebo kolektivní sporty s vyššími výkonnostními cíli, ale i v zařízeních naplňujících volný čas pohybovými aktivitami jako součástí životního stylu moderního člověka.

Regenerace a výživa ve sportu

– tříleté jednooborové studium prezenční

Cíle studijního oboru

V současné době narůstá v naší populaci počet osob, které se věnují rekreačnímu nebo výkonnostnímu sportu. Rozšiřují se tedy řady cvičenců v posilovnách, fitcentrech, rostou počty kondičních běžců, plavců, triatlonistů a dalších. Mnozí nich podávají výkony na hranici svých možností. Tito lidé si většinou neuvědomují zdravotní rizika, která vyplývají z nesprávného provádění sportu – používání nebezpečných potravinových doplňků, ztráty tekutin, minerálů, živin, vitaminů, přehřátí, prochlazení, přetížení a přetrénování atd.

Ve sféře profesionálního sportu citelně chybějí odborníci, kteří by fundovaně vedli regeneraci sportovců (sportovní maséři a fyzioterapeuti).

Profil absolventa studijního oboru

Absolvent tohoto studia by měl být schopen poradit zájemcům z řad široké veřejnosti, jak správně a bezpečně provádět rekreační, kondiční, i výkonnostní tělesná cvičení a sport, především v oblasti odpočinku a vhodné výživy. To vše s cílem zlepšování nebo alespoň udržení tělesné a duševní kondice a zdraví. Dále bude učit provádět klasickou a sportovní masáž, vyšetřit svalovou dysbalanci, vést kompenzační cvičení, aplikovat jednoduchou fyzioterapeutickou proceduru a v neposlední řadě řídit činnost sportovců, jejímž cílem je odstraňování únavy a obnova sil k dalšímu tréninku a výkonu (regenerace sil pod odborným dohledem sportovního lékaře).

Absolvováním tohoto oboru získá student kvalifikaci pro činnosti, které jsou uvedeny výše. Absolventi budou vybaveni dostatečně širokou škálou znalostí a dovedností, aby se mohli dobře adaptovat na změnu profesních podmínek v různých profesích a institucích. Najdou široké uplatnění jako poradci pro regeneraci, výživu a sportovní masáže v posilovnách, fit-centrech, tréninkových střediscích, sportovních třídách a školách, sportovních klubech apod.

Speciální edukace bezpečnostních složek

- tříleté jednooborové studium kombinované

Cíle studijního oboru

Posláním tříletého bakalářského studia speciální edukace bezpečnostních složek je připravit kvalifikované, vysokoškolsky vzdělané odborníky pro bezpečnostní složky nejširšího zaměření.

Studijní obor je koncipován tak, aby připravil absolventy v oblasti teoretických disciplín společenskovedních, lékařsko-biologických, občanskoprávních, sportovních a technických. Mimo oblast obecných i speciálních teorií budou absolventi speciálně fyzicky připravováni a získají účelové dovednosti v oblasti úpolových sportů, sebeobranu a bojových umění a také horolezectví. Průběh studia bude vytvářet u studentů způsobilost tvořivě a samostatně pracovat a komunikovat v mimořádných situacích.

Profil absolventa studijního oboru

Absolventi tříletého bakalářského studia speciální edukace bezpečnostních složek najdou uplatnění jako vysokoškolsky vzdělaní odborníci v oblasti praktického uplatňování právních a účelově-pořádkových norem života prostřednictvím bezpečnostních složek. Trh práce jim nabídne široké uplatnění v civilních bezpečnostních službách (CBS), v justiční strážní, výchovně-nápravných zařízeních, ochraně letišť a železnic, jako soukromým učitelům sebeobranu a bojových umění, ale také u Policie ČR, u městské policie a v speciálních ozbrojených jednotkách.

Magisterské studijní programy

Učitelství pro základní a střední školy

- dvouleté navazující magisterské dvouoborové studium prezenční

Cíle studijního oboru

Posláním dvouletého navazující magisterského učitelského studia je plynule navázat na tříleté bakalářské studium Animátor pohybových aktivit nebo jiného bakalářského studia podobného zaměření. Rozšířit obzor vzdělání absolventů v oblasti základů vybraných disciplín kinantropolo-

gie. Druhý zvolený studijní obor se studuje formou mezifakultního studia ve dvou alternativách, pro základní nebo střední školy.

Profil absolventa studijního oboru

Absolventi magisterského studia učitelství získají na Fakultě sportovních studií plnou kvalifikaci učitele tělesné výchovy a sportu pro základní a střední školy. Spolu s touto způsobilostí získají učitelskou kvalifikaci druhého studovaného oboru pro školy základní nebo střední v rámci mezifakultního studia na Pedagogické, Filozofické nebo Přírodovědecké fakultě Masarykovy Univerzity.

Tělesná výchova a sport

- dvouleté navazující magisterské jednooborové studium prezenční a kombinované

Cíle studijního oboru

Posláním dvouletého navazujícího magisterského studia je plynule navázat na tříleté bakalářské studium Tělesná výchova a sport a výrazně rozšířit obzor absolventů v oblasti vybraných disciplín kinantropologie a metodologie vědecké práce tohoto vědního oboru.

Profil absolventa studijního oboru

Absolventi dvouletého navazujícího jednooborového magisterského studia Tělesná výchova a sport najdou uplatnění jako učitelé tělesné výchovy na školách všech stupňů včetně vysokých škol, jako trenéři s nejvyšším možným vzděláním, metodici a organizátoři sportovních aktivit, manažeři v oblasti sportu a sportovního dění a pracovníci občanských sdružení se sportovním zaměřením. Poznání v oblasti metodologie vědy a výzkumu vědního oboru kinantropologie předurčí některé absolventy pro dráhu samostatných vědeckých pracovníků v oblasti vědního oboru kinantropologie.

Doktorský studijní program

Kinantropologie

- tříleté postgraduální doktorské studium prezenční i kombinované v českém i anglickém jazyce

Cíle studijního oboru

Program je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu a vývoje v oboru kinantropologie. Cílem studia je získat schopnost k samostatné vědecké práci v tomto oboru. Po úspěšném ukončení studia, tj. složení předepsaných dílčích zkoušek, státní doktorské

zkoušky a po obhajobě doktorské disertační práce, je udělen vědecký titul Ph.D. pro obor kinantropologie.

Profil absolventa studijního oboru

Absolvent studia, jemuž je přidělen vědecký titul Ph.D., měl by být schopen samostatné vědecké práce v kinantropologii. Měl by mít znalosti a částečné zkušenosti v oblasti metodiky vědeckého výzkumu (výběr výzkumné oblasti, rešerše současných poznatků z odborné literatury, stanovení cíle vědecké práce, pracovních úkolů a hypotéz, příprava a řízení vědeckého experimentu, interpretace a diskuse k výsledkům experimentu, hodnocení a prezentace výsledků – výstupy vědecké práce, přednášková a publikační činnost).

Uvedené studijní programy jsou zajišťovány akademickými pracovníky čtyř pracovišť – **katedry sportovní edukace, katedry kinantropologie, katedry sportovní medicíny a zdravotní tělesného výchovy a katedry základů společenských věd**. Vedle kmenových zaměstnanců se na výuce podílí řada externích odborníků.

Katedra sportovních aktivit zabezpečuje **výuku tělesné výchovy studentů na všech ostatních osmi fakultách Masarykovy univerzity**. Integrační snahy univerzity a tendence k zeštíhlování rektorátu daly vzniknout myšlence převést pod křídla nové fakulty veškerý sport a tělesnou výchovu na MU. Znamenalo to především reorganizaci dřívější katedry tělesné výchovy MU, která zajišťovala tělesnou výchovu pro všechny fakulty a dlouhá léta fungovala jako samostatné rektorátní pracoviště, podobně jako katedra jazyků. Je však nutno podotknout, že tato myšlenka nebyla nijak nová a že podobný experiment byl neúspěšně vyzkoušen v sedmdesátých letech v Bratislavě a v devadesátých letech v Olomouci. V Bratislavě bylo toto řešení zrušeno po třech letech a Olomoucká univerzita bojuje dodnes o znovuzavedení funkčního systému tělesné výchovy pro své studenty. Z historických zkušeností je zřejmé, že integraci nevyřeší pouhé administrativní rozhodnutí a že bude nutné hledat nová řešení a nové přístupy. Implantace „všeobecné“ a spíše praktické tělesné výchovy do převážně teoreticky odborně zaměřeného pracoviště postupně ukázala na jisté disproporce cílů, pracovní problematiky a ekonomických návazností. Tato odlišnost se ukázala jako kukaččí vejce dané do vínku nové fakultě. Novému managementu fakulty, značně vytíženému celou rozsáhlou problematikou konstituování nové fakulty, připadl nelehký úkol řešit navíc řadu odkládaných zdánlivě zanedbatelných problémů všeobecné tělesné výchovy a organizace sportu na MU a ve vysokoškolské tělovýchovné jednotě. Problémy se však ukázaly spíše jako zanedbané než zanedbatelné a snahy o jejich řešení dávají pochopit proč zkrachovala obdobná řešení v Bratislavě a v Olomouci. Přitom tyto univerzity nebyly

nuceny řešit organizaci výuky tělesné výchovy pro více než devět tisíc studentů osmi fakult v omezených materiálních podmínkách, s celouniverzitní koncepcí, odpovídající integračním snahám MU, která by musela akceptovat jednotný studijní řád, včetně řízení studia prostřednictvím Informačního systému MU. Vznikla celá řada nových problémů, avšak přetrvává jeden zásadní, který byl hlavní příčinou neúspěchu předchozích dvou experimentů, a to je oblast financování. I zde, ve shodě dnes již s klasiky jde o peníze až v první řadě. Nové koncepce a nová systémová řešení organizace výuky tělesné výchovy na fakultách jen obtížně a doposud bez obecného konsenzu hledají řešení pro tuto oblast. Přestože se vedení univerzity postavilo v dlouhodobé koncepci MU osvědčeně k otázce proč tělesná výchova a sport na MU, jen obtížně jsou doposud nacházeny cesty k tomu jak.

Velmi důležitým momentem pro další úspěšný rozvoj fakulty je získání akreditace pro **habilitační řízení** v oboru kinantropologie. Tato akreditace byla po řadu let přiznávána (s platností do května 2004) Pedagogické fakultě MU, jejíž katedra tělesné kultury byla „mateřskou buňkou“ Fakulty sportovních studií a nebyla na novou fakultu převedena. Jde tedy spíše o znovuzískání a obnovení akreditace.

Fakulta sportovních studií je zatím umístěna převážně v prostorách Pedagogické fakulty v Brně na Poříčí 31. Má řadu detašovaných pracovišť, především v souvislosti s potřebou využívat různá další sportovní zařízení a učebny. V současné době má kolem 700 pregraduálních a 40 postgraduálních studentů. O studium na fakultě je velký zájem. Např. na původně zamýšlených 20 míst studia Regenerace a výživa ve sportu se přihlásilo 600 uchazečů. Po přijetí personálních a organizačních opatření jich nakonec mohlo být přijato 110. S přibývajícimi ročníky je očekáván další nárůst počtu studujících v nových bakalářských a navazujících magisterských programech. Probíhají a jsou připravovány nové programy a kurzy v rámci celoživotního vzdělávání. Začátkem léta 2003 by se měla fakulta přestěhovat do zrekonstruovaných studentských kolejí Masarykovy univerzity v **Komárově**. Další ještě radostnější perspektivou je univerzitní **Kampus** v Brně-Bohunicích, kam by měla být fakulta přemístěna společně s Přírodovědeckou a Lékařskou fakultou.

Redakci Universitas došlo

SPFF BU, řada teatrologická, Q 5, Masarykova univerzita v Brně, 2002

SPFF BU, řada uměnovědná, F 46, Masarykova univerzita v Brně, 2002

Josef Staněk: *Mineralogie na Moravě a ve Slezsku v letech 1770-1970*. FOLIA HISTORICA. Faculty of Science Masaryk University Brno, 2002

Jaroslav Vaculík: *Češi v cizině – emigrace a návrat do vlasti*. Masarykova univerzita v Brně, 2002

Karel Werner: *Náboženské tradice Asie (Od Indie po Japonsko)*. Masarykova univerzita v Brně, 2002